

**Odpovede SR na otázky Výboru OSN pre práva osôb so zdravotným postihnutím
k Východiskovej správe SR k Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným
postihnutím**

A. Účel a všeobecné povinnosti (články 1-4)

1.Poskytnite prosím informácie o vytvorení stratégie na podporu práv a sociálnej inklúzie osôb so zdravotným postihnutím medzi rómskymi občanmi.

Vláda SR schválila Stratégiu SR pre integráciu Rómov do roku 2020¹, ktorá reagovala na potrebu riešiť výzvy spojené so sociálnym a spoločenským začleňovaním rómskych komunít. Stratégia je zameraná na tri cieľové skupiny – Rómov ako národnostnú menšinu, rómske komunity a marginalizované rómske komunity (ďalej len „MRK“). V rámci MRK je možné identifikovať aj viacnásobnú diskrimináciu, ktorej podliehajú okrem žien a dievčat aj osoby so zdravotným postihnutím (ďalej len „osoby so ZP“).

Konkrétne opatrenia a aktivity pre podporu a práva sociálnej inklúzie osôb so ZP medzi rómskymi občanmi budú riešené pri vypracovaní akčného plánu pre oblasť nediskriminácie (napr.: „Efektívnejšie implementovať antidiskriminačnú legislatívu prostredníctvom poskytovania účinnej a cielenej pomoci obetiam diskriminácie z dôvodu príslušnosti k rómskemu etniku.“ a „Zaviesť do praxe funkčné mechanizmy riešenia a prevencie konfliktov na lokálnej úrovni týkajúcich sa komunitných problémov s cieľom znižovať napätie existujúce vo vzájomnej koexistencii rómskej a nerómskej populácie a odbúravať pocit rezignácie a neriešiteľnosti týchto konfliktov“).

2.Ako si štát plní všetky svoje povinnosti podľa článku 4 ods. 3 Dohovoru a ako zabezpečuje efektívnu účasť osôb so zdravotným postihnutím a ich zastupujúcich organizácií na tvorbe a uplatňovaní zákonov a politík súvisiacich s osobami so zdravotným postihnutím?

Pri vytváraní a uplatňovaní zákonodarstva a politiky zameraných na vykonávanie Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím (ďalej len „Dohovor“) a pri rozhodovaní o otázkach týkajúcich sa osôb so ZP nastala výrazná zmena oproti minulosti. Vo väčšej miere sa uplatňuje mechanizmus spolupráce orgánov verejnej správy s reprezentatívnymi organizáciami osôb so ZP.

Reprezentatívne organizácie osôb so ZP podľa čl. 4 ods. 3 Dohovoru sa zúčastňujú na tvorbe politík, stratégií a legislatívy napr. prostredníctvom Portálu právnych predpisov, ktorý je prístupný pre osoby so ZP, účasťou na rozporových konaniach, ako aj prostredníctvom Výboru pre osoby so zdravotným postihnutím² (poradný orgán Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť). Výbor pre osoby so zdravotným postihnutím spracúva aj návrhy stanovísk a uznesení k návrhom zákonov, všeobecne záväzných právnych predpisov a interných právnych predpisov, ako aj vládnych, rezortných a ďalších opatrení nelegislatívnej povahy, ktoré môžu mať dosah na ochranu alebo dodržiavanie práv osôb so ZP.

Príkladom dobrej praxe je participácia reprezentatívnych osôb so ZP na tvorbe Národného programu rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím na roky

¹ Uznesenie vlády SR č. 1 zo dňa 11.1.2012

² Štatút Výboru pre osoby so zdravotným postihnutím

<http://www.employment.gov.sk/files/slovensky/ministerstvo/poradne-organy/ludske-prava-narodnostne-mensiny-rodovu-rovnost-sr/vybor-osoby-so-zdravotnym-postihnutim/statut-vyboru-pre-osoby-so-zdravotnym-postihnutim.pdf>

2014 - 2020³ (ďalej len „NPRŽPOZP“), zákona o komisárovi pre deti a o komisárovi pre osoby so zdravotným postihnutím⁴ (zriadený podľa čl. 33 ods. 2 Dohovoru), na ktorom sa podieľali ešte pred začiatkom legislatívneho procesu.

B. Špeciálne práva

Rovnosť a nediskriminácia (čl. 5)

3.Uved'te prosím podrobné informácie ohľadne zákona č. 365/2004 Z.z. o rovnakom zaobchádzaní a o tom, ako poskytuje plnohodnotnú ochranu pred diskrimináciou v oblasti zamestnania z dôvodu zdravotného postihnutia a aké opatrenia sa vykonávajú na to, aby sa jeho uplatňovanie rozšírilo tak, že by zahŕňalo aj zákaz diskriminácie z dôvodu zdravotného postihnutia vo všetkých sektoroch okrem zamestnania?

Ustanovenia týkajúce sa odstránenia každého druhu diskriminácie pri zamestnávaní sú upravené aj v Zákonníku práce⁵ a komplexne v zákone o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou (ďalej len „antidiskriminačný zákon“)⁶. Antidiskriminačný zákon⁶ pôsobí subsidiárne vo vzťahu k Zákonníku práce⁵, t. j. v prípadoch, kde konkrétna právna úprava, týkajúca sa rovnakého zaobchádzania v Zákonníku práce⁵ chýba, treba v plnej miere použiť antidiskriminačný zákon⁶. V zmysle článku 8 Základných zásad Zákonníka práce⁵ zamestnancom so ZP zamestnávateľ zabezpečuje pracovné podmienky umožňujúce im uplatniť a rozvíjať ich schopnosti na prácu s ohľadom na ich zdravotný stav. Zamestnanci so ZP majú v Zákonníku práce⁵ osobitnú ochranu (§ 66, 158-159). Napríklad zamestnancovi so ZP môže dať zamestnávateľ výpoveď len s predchádzajúcim súhlasom príslušného úradu práce, sociálnych vecí a rodiny SR (ďalej len „úrad“), inak je výpoveď neplatná. Tento súhlas sa nevyžaduje, ak ide o výpoveď dávanú zamestnancovi, ktorý dosiahol vek určený na nárok na starobný dôchodok, alebo z dôvodov ustanovených v § 63 ods. 1 písm. a), t. j. ak sa zamestnávateľ alebo jeho časť zrušuje alebo premiestňuje a zamestnanec nesúhlasí so zmenou dohodnutého miesta výkonu práce a e), t. j. porušenie pracovnej disciplíny.

Podľa § 3 antidiskriminačného zákona⁶ je každý povinný dodržiavať zásadu rovnakého zaobchádzania v oblasti pracovnoprávných a obdobných právnych vzťahov a uplatňovať ju len v spojení s právami osôb ustanovenými osobitnými zákonmi.

4.Aké opatrenia sa prijímajú na riešenie viacnásobnej medzisektorovej diskriminácie voči ženám a dievčatám so zdravotným postihnutím a voči členom etnických menšín so zdravotným postihnutím a na začlenenie uznania týchto foriem diskriminácie do zákona s príslušnými zákonnými opravnými prostriedkami a sankciami, ktoré budú odrážať čoraz vážnejšie porušenia vznikajúce z viacnásobnej a medzisektorovej diskriminácie?

Ministerstvo práce sociálnych vecí a rodiny SR (ďalej len „MPSVR SR“) zodpovedné za medziministerskú koordináciu agendy rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí pripravilo a predložilo na rokovanie vlády návrh Celoštátnej stratégie rodovej rovnosti a Akčného plánu rodovej rovnosti na roky 2014 – 2019. V roku 2014 boli obidva dokumenty schválené vládou SR⁷. Materiály vytvorili základný rámec pre implementáciu dočasných vyrovnávacích

³ Uznesenie vlády SR č. 25 zo dňa 15.1.2014

⁴ Zákon č. 176/2015 Z. z. o komisárovi pre deti a o komisárovi pre osoby so zdravotným postihnutím

⁵ Zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov

⁶ Zákon č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov

⁷ Uznesenie vlády SR č. 574 zo dňa 20.11.2014

opatrení v praxi. Akčný plán rodovej rovnosti na roky 2014 – 2019 obsahuje aj úlohy, ako napr.: „Posilniť rodovú perspektívu vo verejných politikách zamestnanosti a sociálnej inklúzie“ (úloha č. 6), „Osobitnú pozornosť pri zavádzaní aktívnych opatrení na trhu práce a sociálnej politiky venovať znevýhodneným skupinám žien“ (úloha č. 13), ako aj úlohu „Pri prijímaní opatrení pracovnej a sociálnej politiky využívať dočasné vyrovnávacie opatrenia v zmysle antidiskriminačného zákona“ (úloha č. 15).

V roku 2013 na základe podnetu Výboru pre deti a mládež a Výboru pre osoby so zdravotným postihnutím prevzalo MPSVR SR v spolupráci s Ministerstvom spravodlivosti SR (ďalej len „MS SR“) a Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí SR úlohu pripraviť návrh riešenia inštitucionálneho zabezpečenia verejnej ochrany práv detí a verejnej ochrany práv osôb so zdravotným postihnutím. Za týmto účelom bola zriadená pracovná skupina pozostávajúca zo zástupcov uvedených ministerstiev, ako aj zástupcov reprezentatívnych organizácií osôb so ZP a zástupcov reprezentatívnych organizácií pre deti. Členovia pracovnej skupiny navrhli riešiť ochranu osobitne zaručených ľudských práv (práv nad rámec základných ľudských práv) samostatnou nezávislou inštitúciou s ustanovením konkrétnych osôb zabezpečujúcich ochranu práv zaručených osobitnými dohovormi skupinám populácie vyžadujúcim osobitnú pozornosť. Pri príprave návrhu zákona o komisárovi pre deti a komisárovi pre osoby so zdravotným postihnutím⁴ sa pracovná skupina pridržiavala Parížskych princípov tak, aby navrhované postavenie komisárov bolo nezávislé.

Zákon o komisárovi pre deti a o komisárovi pre osoby so zdravotným postihnutím bol schválený uznesením vlády SR⁸ a nadobudol účinnosť 1.9.2015.

5.Poskytnite prosím informácie o zamietnutí vhodného riešenia, ktoré sa rovná diskriminácii vo všetkých oblastiach života, osobám so zdravotným postihnutím a to, aké opatrenia sa prijímajú na začlenenie tejto témy do protidiskriminačného zákona vo všetkých sektoroch ako aj na poskytnutie zaškolenia a vedenia súkromnému aj verejnému sektoru čo sa týka povinnosti poskytnúť príslušné riešenie.

V dôsledku implementácie tzv. rasovej smernice boli zavedené do antidiskriminačného zákona⁶ aj dočasné vyrovnávacie opatrenia na odstránenie znevýhodnenia súvisiaceho s rasovým alebo etnickým pôvodom. Na základe podnetu ministra spravodlivosti SR o preskúmanie súladu antidiskriminačného zákona⁶ s Ústavou SR⁹, ústavný súd rozhodol o nesprávnej a neúplnej definícii osobitných vyrovnávacích opatrení a súčasne aj o protiústavnosti tohto ustanovenia. Znenie antidiskriminačného zákona⁶ z roku 2004 umožňovalo len minimálnu právnu ochranu pred porušovaním zásady rovnakého zaobchádzania, pričom niektoré ustanovenia prevzatých európskych smerníc implementoval nesprávne alebo neúplne.

Európska komisia (ďalej len „Komisia“) postupne upozornila SR v troch formálnych oznámeniach o porušení čl. 226 Zmluvy ES na nesprávnu alebo neúplnú transpozíciu rasovej a rámcovej smernice. Pripomienky Komisie spočívali najmä v tom, že do antidiskriminačného zákona⁶ sa dostali nepresné pojmy, resp. výrazy, ktoré smernice nepoznajú alebo také, ktoré zužujú možnosť uplatnenia zásady rovnakého zaobchádzania.

V zmysle novelizovaného § 8a antidiskriminačného zákona⁶ môžu orgány verejnej správy alebo iné právnické osoby prijímať dočasné vyrovnávacie opatrenia smerujúce k odstráneniu znevýhodnení vyplývajúcich z dôvodov rasového alebo etnického pôvodu, príslušnosti k národnostnej menšine alebo etnickej skupine, rodu alebo pohlavia, veku alebo zdravotného postihnutia, ktorých cieľom je zabezpečiť rovnosť príležitostí v praxi. Dočasné

⁸ Uznesenie vlády SR č. 1839 zo dňa 25.6.2015

⁹ Zákon č. 460/1992 Z. z. Ústava SR

vyrovnávacie opatrenia je možné prijímať oblasti prístupu k zamestnaniu, vzdelávaniu, zdravotnej starostlivosti a bývaniu, ako aj v oblasti poskytovania tovarov a služieb.

Osobitnú úlohu v oblasti predchádzania a odstraňovania diskriminácie zohráva Slovenské národné stredisko pre ľudské práva (ďalej len „SNSLP“) zriadené osobitným zákonom¹⁰. Podľa tohto zákona SNSLP každoročne vypracúva a uverejňuje správu o dodržiavaní ľudských práv, vrátane zásady rovnakého zaobchádzania v SR. Stredisko je plnoprávnym členom siete Equinet a plní úlohy „equality body“ v zmysle európskych antidiskriminačných smerníc. Monitoruje a hodnotí dodržiavanie zásady rovnakého zaobchádzania, zabezpečuje bezplatnú právnu pomoc obetiam diskriminácie, vydáva odborné stanoviská a vykonáva nezávislé zisťovania.

Ženy so zdravotným postihnutím (čl. 6)

6.Poskytnite prosím informácie o tom, ako sa uznáva rodová nerovnosť žien a dievčat so zdravotným postihnutím na legislatívnej a politickej úrovni a v rámci tvorby programu, jednak v oblasti rodovej rovnosti a práv žien ako aj vo všeobecnej oblasti práv osôb so zdravotným postihnutím?

Rodová nerovnosť žien a dievčat so ZP sa v podmienkach SR nevyskytuje.

Deti so zdravotným postihnutím (čl. 7)

7.Poskytnite prosím údaje o počte rodín s chlapcami a dievčatami so zdravotným postihnutím (vrátane biologických, pestúnskych a profesionálnych rodín) ako aj o počte chlapcov a dievčat so zdravotným postihnutím, ktorí žijú v inštitúciách. Poskytnite tiež prosím informácie o opatreniach vykonaných s cieľom zabrániť inštitucionalizácii chlapcov a dievčat so zdravotným postihnutím a podporiť ich právo na sebvýjadrenie.

Od roku 2008 sa v SR neumiestňujú deti so ZP, ktoré majú nariadenú ústavnú starostlivosť do domovov sociálnych služieb a ani iných zariadení sociálnych služieb. Ku dňu 31.12.2014 bolo v SR evidovaných 66 štátnych a 25 neštátnych detských domovov. V detských domovoch je zriadených 66 samostatných špecializovaných skupín pre deti so ZP a 13 samostatných špecializovaných skupín pre deti s duševnou poruchou. V samostatných špecializovaných skupinách pre deti so ZP bolo umiestnených 427 detí (z toho 184 dievčat) a v samostatných špecializovaných skupinách pre deti s duševnou poruchou bolo umiestnených 94 detí (z toho 30 dievčat). V profesionálnych rodinách bolo umiestnených 84 detí (z toho 32 dievčat) so ZP a 32 detí (z toho 15 dievčat) s duševnou poruchou. Poskytnuté štatistické údaje vychádzajú z „Ročného výkazu V05 MPSVR SR o poskytovaní starostlivosti a výchovy deťom v detskom domove a v detskom domove pre maloletých bez sprievodu za rok 2014“. Všetky deti do 6 rokov veku, ktoré sú umiestnené do detského domova musia byť umiestnené v profesionálnej rodine. Výnimku môžu tvoriť len súrodenecké skupiny a zdravotný stav dieťaťa, ktorý vyžaduje špecializovanú starostlivosť. V tomto prípade, rovnako ako aj v prípade, že má byť dieťa zaradené do špecializovanej skupiny pre deti s duševnou poruchou alebo v prípade, že je dieťaťu potrebné poskytovať z dôvodu jeho zdravotného stavu starostlivosť výlučne pobytovou formou, musí byť takéto rozhodnutie potvrdené príslušným posudkovým lekárom (mimo zariadenia).

Dostupnosť (čl. 9)

¹⁰ Zákon č. 308/1993 Z. z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva v znení neskorších predpisov

8.Poskytnite prosím informácie o tom, ako nový stavebný zákon poskytne záruku toho, že sa v praxi naplnia požiadavky dostupnosti.

Prístupnosť stavieb by mala byť podľa návrhu nového stavebného zákona naplnená týmito požiadavkami:

- príprava návrhov vykonávacích vyhlášok, v ktorých bude riešená problematika osôb so ZP so zameraním na bezbariérové využitie územia a o osobitných technických požiadavkách na bezbariérové užívanie nových stavieb a ich zmien,
- územný plán zóny bude obsahovať urbanistickú koncepciu rozvoja zóny, regulatívy podrobnejšieho funkčného využitia pozemkov a priestorového usporiadania jednotlivých častí územia zóny najmä z hľadiska utvárania podmienok na bezbariérové využívanie verejného priestoru,
- zastavovací plán bude obsahovať vytvorenie systému bezbariérových trás a bezbariérového sprístupnenia a využívania verejných priestorov,
- ak ide o novú stavbu alebo o obnovu existujúcej stavby, stavebník bude povinný zabezpečiť bezbariérový prístup a bezbariérové užívanie stavby v súlade s princípmi univerzálneho navrhovania,
- aby prístup do budovy nebol riešený iba po komunikácii pre motorové vozidlá, ale aj po chodníku,
- bude upravený rozsah stavieb, ktoré musia spĺňať požiadavky na bezbariérové užívanie a bezbariérový prístup,
- stavebný úrad bude mať právo zamietnuť návrh na vydanie stavebného povolenia, ak stavba nespĺňa požiadavky na bezbariérové užívanie, ak ide o stavbu určenú na užívanie osobami so ZP alebo o stavbu určenú, aby ju navštevovala verejnosť,
- správny orgán v rámci kolaudačnej obhliadky stavby bude zisťovať, či stavba vyhovuje požiadavkám na bezbariérové užívanie, ak je určená na užívanie osobami so ZP alebo ak ide o budovu, ktorú bude navštevovať verejnosť,
- štátny stavebný dohľad bude kontrolovať, či sa dodržiavajú pri uskutočňovaní stavby všeobecné technické požiadavky na výstavbu, vrátane požiadaviek na bezbariérové užívanie,
- od poplatku za vydanie stavebného povolenia na zmenu bytovej stavby budú oslobodení držiteľia preukazu fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím (ďalej len „osoby s ŤZP“) a preukazu fyzickej osoby s ŤZP so sprievodcom,
- od poplatku za vydanie kolaudačného rozhodnutia zmien bytových stavieb v konkretizovaných prípadoch budú oslobodení držiteľia preukazu fyzickej osoby s ŤZP a preukazu fyzickej osoby s ŤZP so sprievodcom.

9.Poskytnite prosím informácie o plánoch na zvýšenie počtu registrovaných poskytovateľov tlmočnických služieb v posunkovej reči v krajine z jedenásť.

V roku 2015 bola na MPSVR SR vytvorená medzirezortná pracovná skupina, ktorej hlavnou úlohou je riešenie tlmočenia formou celoživotného vzdelávania ako aj vysokoškolského vzdelávania. Členmi tejto pracovnej skupiny sú zástupcovia Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR (ďalej len „MŠVVŠ SR“), Výboru pre osoby so zdravotným postihnutím, ale i zástupca Univerzity Komenského v Bratislave, Štátneho pedagogického ústavu a odborníci v oblasti používania posunkového jazyka. V tejto súvislosti sa uskutočnili už dve pracovné stretnutia.

Na účely zákona o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia (ďalej len „zákon o peňažných príspevkoch na kompenzáciu“)¹¹ môže osobný asistent vykonávať viacero foriem tlmočenia, ak na ich vykonávanie preukáže príslušnému úradu odbornú spôsobilosť. Tlmočenie na účely tohto zákona je tlmočenie v posunkovej reči, artikuláčnej tlmočenie pre osoby so sluchovým postihnutím a taktilné tlmočenie pre hluchoslepé osoby.

Podľa zákona o sociálnych službách¹² sa poskytuje tlmočnická služba fyzickej osobe odkázanej na tlmočenie, ak je nepočujúca alebo má ťažkú nedoslýchavosť, ak je hluchoslepá. Tlmočnickou službou sa poskytuje tlmočenie v posunkovej reči, artikuláčnej tlmočenie alebo taktilné tlmočenie. Podľa §84 ods. 10 tlmočnicku službu vykonáva tlmočník posunkovej reči, artikuláčny tlmočník, tlmočník pre hluchoslepé osoby.

10. Informujte prosím Komisiu o dostupnosti verejnej dopravy osobám so zdravotným postihnutím, vrátane vidieckych oblastí.

Otázka prístupu osôb so ZP (v SR je chápaná širšie – vo všeobecnosti ide o osoby s obmedzenou mobilitou a orientáciou, kde sú zľahčujúce opatrenia rozšírené aj na starých ľudí, malé deti, matky s kočíkmi a pod.) je riešená vo všeobecne záväznej legislatíve dotýkajúcej sa regulácie dopravy, dopravnej infraštruktúry a financovania verejnej dopravy (výkony vo verejnom záujme). Špecifickú oblasť tvoria novoprevzaté legislatívne opatrenia prijaté na úrovni EÚ (charta práv cestujúcich v leteckej doprave, železničnej doprave, autobusovej, autokarovej a námornej doprave) a súvisiace technické predpisy EÚ, ktoré podrobne riešia požiadavky z viacerých oblastí v jednom dokumente (napr. Technické špecifikácie pre interoperabilitu (Technical specifications for interoperability), osoby s obmedzenou mobilitou (Persons with Reduced Mobility), ďalej len „TSI PRM“).

Technické opatrenia na infraštruktúre:

Dlhoročnou prioritou pri modernizácii dopravnej infraštruktúry v SR je odstraňovanie bariér, znižovanie rizík ohrozujúcich cestujúcich, rozširovanie informačných kanálov a zlepšovanie prístupnosti doplnkových služieb súvisiacich s dopravou. V praxi to znamená, že sa pri modernizácii a výstavbe novej infraštruktúry vykonávajú nasledujúce opatrenia:

- bezbariérový mimoúrovňový prístup na nástupištia a do prevádzkových budov železničných staníc (rampy, výťahy, schodišťové výťahy, rozširovanie a automatizácia prístupových dverí, úpravy prístupových komunikácií pre imobilných cestujúcich), zastávok verejnej dopravy, terminálov letísk a odbavovacích priestorov pred nástupom do lietadla, do terminálov lodnej dopravy a odbavovacích priestorov pred nástupom na loď
- značenie prístupových trás pre imobilných cestujúcich v prevádzkových budovách železničných staníc a na nástupištiach,
- hlasové a obrazové informačné systémy opatrenia pre osoby so zrakovým handicapom (vodiacie pruhy na prístupových komunikáciách a nástupištiach, značenie ovládacích prvkov Braillovým písmom, osvetlenie priestorov),
- prístup imobilných cestujúcich do hygienických zariadení prístup imobilných cestujúcich do obchodných a servisných pracovísk opatrenia pre osoby so zrakovým handicapom (vodiacie pruhy na prístupových komunikáciách a nástupištiach, osvetlenie priestorov).

¹¹ Zákon č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

¹² Zákon č. 448//2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov

Rovnosť pred zákonom (čl. 12)

11. Objasnite prosím, či článok 10 Občianskeho zákonníka po prijatí nových procesných pravidiel pre poručnícke konanie v júni 2015 stále umožňuje súdu obmedziť právnu spôsobilosť jednotlivca alebo ho pozbaviť právnej spôsobilosti.

Napriek dikcii § 10 ods. 1 Občianskeho zákonníka¹³ nebude od 1.7.2016 možné jednotlivca úplne pozbaviť právnej spôsobilosti, pretože súd na to nebude mať procesnoprávne ustanovenie. Konanie o spôsobilosti na právne úkony je upravené v §§ 231 až 251 Civilného mimosporového poriadku¹⁴. Podľa nových procesných pravidiel súd bude môcť rozhodnúť len o:

- a) obmedzení spôsobilosti fyzickej osoby na právne úkony,
- b) zmene obmedzenia spôsobilosti fyzickej osoby na právne úkony,
- c) navrátení spôsobilosti fyzickej osoby na právne úkony.

12. Vysvetlite prosím, či má obmedzenie alebo pozbavenie právnej spôsobilosti nejaké automatické dôsledky a aké opatrenia sa prijímajú na zavedenie podporovaného rozhodovania sa, ktoré rešpektuje autonómnosť, vôľu a preferencie jednotlivca?

V konaní o spôsobilosti na právne úkony dôjde v rámci rekodifikácie procesného práva (s účinnosťou od 1.7.2016) k posilneniu postavenia osoby, o spôsobilosti ktorej sa koná:

- osoba, o ktorej spôsobilosti sa rozhoduje, má v tomto súdnom konaní plnú procesnú spôsobilosť, aj keď jej bola skorším rozhodnutím obmedzená,
- na ochranu jej práv koná zákonný zástupca, prípadne procesný opatrovník a v prípade, ak sú ich procesné úkony v rozpore, posúdi súd, ktorý úkon je v záujme tejto osoby,
- rozhodnutie v samotnej veci bude súd okrem zákonného zástupcu alebo procesného opatrovníka doručovať aj danej osobe, o ktorej spôsobilosti sa rozhoduje. Ak o to požiada, súd jej bude doručovať všetky písomnosti z tohto procesu. Pri rozhodovaní o spôsobilosti súd vždy vypočuje osobu, o ktorej spôsobilosti sa koná. Ak by bol však takýto „výsluch“ na ujmu jej zdravotného stavu, súd takúto osobu vzhliadne. Inštitút vzhliadnutia slúži na to, aby sa súd reálne oboznámil s osobou, o ktorej spôsobilosti na právne úkony práve rozhoduje. Dokonca, ak takýto človek na tom trvá, vypočutie zo strany súdu je povinné,
- osoba, o ktorej spôsobilosti sa koná, môže požiadať, aby sa zúčastňoval konania jej dôverník, ktorý nie je jej zástupcom,
- konanie o obmedzení spôsobilosti na právne úkony je spojené s konaním o ustanovení opatrovníka,
- ak súd rozhodne o obmedzení spôsobilosti na právne úkony, vo výroku rozsudku vymedzí rozsah, v akom spôsobilosť osoby na právne úkony obmedzil, a ustanoví jej opatrovníka.

Prístup k spravodlivosti (čl. 13)

13. Poskytnite prosím informácie o dostupnosti procesných úprav, ktoré sa vykonávajú v súdnom konaní, aby sa zaistila efektívna účasť všetkých osôb so zdravotným postihnutím v právnom systéme a aké opatrenia sa vykonávajú s cieľom zaistiť, aby sa mohli osoby so zdravotným postihnutím priamo zúčastňovať súdnych konaní rovnako ako ostatní bez ohľadu na ich finančnú situáciu a na ich status právnej zodpovednosti.

¹³ Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov

¹⁴ Zákon č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok

Všeobecný ústavný princíp rovnosti účastníkov konania, podľa ktorého majú účastníci konania pri aplikácii procesných predpisov pred súdom rovné postavenie (čl. 4 Civilného mimosporového poriadku¹⁴). Zákon tak v konaní pred súdom vyrovnáva faktickú nerovnosť účastníkov podpornými opatreniami, napr. ustanovením procesného opatrovníka, poučením o procesných právach a povinnostiach, účasťou dôverníka na konaní. Rovnosť účastníkov konania vychádza všeobecne zo zásady, že postavenie procesných strán nesmie byť závislé na pohlaví, náboženstve, rase, národnosti ani sociálnom pôvode. Celý civilný mimosporový poriadok¹⁴ zohľadňuje práva vyplývajúce z Dohovoru o právach dieťaťa (najmä čl. 12), zo súvisiacich Všeobecných komentárov k Dohovoru o právach dieťaťa (najmä čl. 10, 12 a 14) a z Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím (najmä čl. 13).

Na MS SR sa aktuálne realizuje projekt s názvom „Elektronická zbierka zákonov (Slov-Lex)“, ktorý je podporený Európskou úniou. Jeho cieľom je zavedenie a následne funkčná realizácia informačného systému SLOVLEX. Informačný systém je v súčasnosti v testovacej prevádzke a zahŕňa okrem eLegislatívy aj oblasť elektronických konsolidovaných znení právnych predpisov a iných noriem. Slovlex je budovaný na platných štandardoch informačných systémov verejnej správy. Nový systém je prístupný pre všetkých používateľov, vrátane osôb so ZP. Informatívne znenia právnych predpisov sú už dostupné (aj pre neregistrovaných používateľov) na webovom sídle www.slov-lex.sk

Od 1.1.2016 nové právne predpisy publikované v Zbierke zákonov budú vychádzať v listinnej aj v elektronickej podobe. Legislatívny proces, by mal prebiehať na portáli Slov-lex v časti eLegislatíva a zároveň by mal byť prístupný pre všetkých občanov od 1.4.2016.

14. Vysvetlite prosím, aké procesné úpravy sa vykonávajú v prípade páchatel'ov s mentálnym postihnutím s cieľom zabrániť ich vlastnému obvineniu a zaistiť ich rovnocennú účasť na súdnom konaní a zaručiť jeho riadny priebeh.

Zbor väzenskej a justičnej stráže (ďalej len „ZVJS“) pristupuje k osobám vo výkone väzby a osobám vo výkone trestu odňatia slobody (ďalej len „klienti“) v medziach všeobecne záväzných právnych predpisov (prístup ku klientom je jednotný, vždy v zákonných medziach, avšak prihliada na individuálne špecifiká klientov).

Klienti nastupujúci výkon väzby alebo výkon trestu odňatia slobody sa pri prijatí podrobujú vstupnej zdravotnej prehliadke, na základe ktorej lekár určí obmedzenia (zdravotnú klasifikáciu), ktoré vyplývajú z jeho zdravotného stavu. O klientov s vážnym zdravotným postihnutím sa starajú špeciálne vyškolení pracovníci ZVJS (lekári, sestry a iní zdravotnícki pracovníci), ktorí majú príslušnú špecializáciu. Príslušníci prijatí do prípravnej štátnej služby sú v rámci základného a špecializovaného odborného vzdelávania poučení o Etickom kódexe príslušníka a zamestnanca ZVJS, ktorý rieši aj zamedzenie akejkoľvek formy diskriminácie.

Osobu, ktorá je pozbavená spôsobilosti na právne úkony alebo ktorej spôsobilosť na právne úkony je obmedzená zastupuje v trestnom konaní zákonný zástupca alebo súdom ustanovený opatrovník od začiatku trestného konania. Po vznesení obvinenia musí mať takáto osoba obhajcu už v prípravnom konaní (§ 31 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku¹⁵) na účely riadneho uplatnenia jej práv a zaručenia spravodlivého súdneho konania. Ak je na účely trestného konania potrebné vyšetriť duševný stav páchatel'a, resp. na základe výsledkov dokazovania existujú pochybnosti o úplnej pričetnosti páchatel'a stanovuje sa povinnosť pribrať znalca z odboru psychiatrie, ktorý posúdi duševný stav páchatel'a.

Na vyšetrovanie duševného stavu je vždy potrebný príkaz súdu. Ak zo znaleckého posudku vyplýva, že nie je možné urobiť spoľahlivé diagnostické závery o duševnom stave obvineného bez jeho pozorovania v zdravotníckom ústave, súd nariadi pozorovanie

¹⁵ Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov

obvineného v zdravotníckom ústave, resp. v osobitnom oddelení nápravného zariadenia. Zároveň je znalec povinný sa vyjadriť aj k tomu, či je pobyt obvineného na slobode nebezpečný. Jednou zo základných zásad trestného konania je, že „orgány činné v trestnom konaní s rovnakou starostlivosťou objasňujú okolnosti svedčiace proti obvinenému, ako aj okolnosti, ktoré svedčia v jeho prospech a v oboch smeroch vykonávajú dôkazy tak, aby umožnili súdu spravodlivé rozhodnutie.“

15. Poskytnite tiež prosím informácie o zaškolení zamestnancov v súdnom systéme o Dohovore, vrátane polície, sudcov, zamestnancov súdov, zamestnancov väzení, zamestnancov verejných orgánov a miestnych orgánov, atď.

Cieľové skupiny Justičnej akadémie SR (sudcovia, prokurátori, súdni úradníci, asistenti sudcov Najvyššieho súdu SR, asistenti prokurátorov) boli pravidelne informované o pripravovaných a schválených Národných akčných plánoch a dohovoroch, ku ktorým pristúpila SR, najmä z oficiálnych stránok ústredných orgánov štátnej správy, ako aj prostredníctvom bezplatnej on-line databázy právnych predpisov JASPI. Justičná akadémia predpokladá, že v roku 2016 sa pri príprave študijných plánov zapracuje do programov niektorých vzdelávacích aktivít aj problematika Dohovoru.

Príslušní policajti Prezídia Policajného zboru boli preškolení o ratifikovaní Dohovoru. Ministerstvo vnútra SR (ďalej len „MV SR“) v roku 2015 dokončuje realizáciu „Národného programu vzdelávania pre integrovaný záchranný systém vo väzbe na podporu človeka v tiesni a úlohy v oblasti bezpečnostného systému štátu“. V rámci uvedeného projektu sú aktivity pre účastníkov kurzov zamerané aj na spôsob komunikácie s osobami so ZP, ktorým je poskytovaná pomoc v tiesni a počas mimoriadnej udalosti. Osobitná pozornosť je venovaná spôsobu komunikácie medzi osobou so ZP a príjemcom volania v tiesni na čísla tiesňového volania, ako aj spôsobu usmerňovania volajúceho, aby poskytol najnevyhnutnejšie informácie o vzniknutej udalosti, o jej rozsahu a následkoch.

Sloboda a bezpečie jednotlivca (čl. 14)

16. Aké opatrenia sa vykonávajú s cieľom upraviť článok 6 ods. 9 zákona č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti a článku 73 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon tak, aby boli v súlade s Dohovorom v tom zmysle, že zdravotné postihnutie nikdy nebude predstavovať dôvod pre zbavenie človeka jeho osobnej slobody?

Ministerstvo zdravotníctva SR (ďalej len „MZ SR“) nemá v pláne legislatívnych úloh naplánovanú úpravu článku 6 ods. 9 zákona o zdravotnej starostlivosti¹⁶, vzhľadom na to, že predmetné ustanovenie rieši poskytovanie zdravotnej starostlivosti v prípade ohrozenia samotného pacienta alebo jeho okolia a nerieši dôvody na zbavenie osoby jej osobnej slobody.

V zmysle § 73 Trestného zákona¹⁷ je súd oprávnený uložiť ochranné liečenie osobe so ZP, resp. trpiacou duševnou poruchou pod podmienkou, že pobyt takejto osoby na slobode predstavuje nebezpečenstvo. Samotná skutočnosť, že osoba trpí duševnou poruchou nie je dostačujúcim dôvodom na pozbavenie osobnej slobody, rozhodujúcim faktorom je v tomto prípade existencia hrozby nebezpečenstva pre spoločnosť zo strany osoby, ktorá trpí duševnou poruchou. Posúdenie nebezpečenstva tejto osoby na slobode vychádza z posudku znalca psychiatra o vyšetrení duševného stavu páchatel'a, ktorý obsahuje aj úvahy o možnom

¹⁶ Zákon č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov

¹⁷ Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov

budúcom vývoji duševnej poruchy a z neho vyplývajúcom nebezpečenstve pre spoločenské záujmy. Trestný zákon¹⁷ plne rešpektuje základné práva a slobody fyzických osôb. Súčasné znenie § 73 je v súlade s predmetným Dohovorom, plne rešpektujúc a zohľadňujúc práva osôb so ZP, bez potreby prijímania akýchkoľvek ďalších opatrení v tejto veci.

17.Vysvetlite prosím, aké konkrétne opatrenia sa vykonávajú s cieľom zabezpečiť, že s osobami so zdravotným postihnutím, ktoré sú zbavené slobody kvôli trestnému konaniu, najmä s osobami vo vyšetrovacej väzbe a väzení, sa zaobchádza v súlade s cieľmi Dohovoru, vrátane ustanovenia o náležitom ubytovaní.

V súlade s § 3 ods. 2 a 3 zákona o výkone väzby¹⁸ a v súlade s § 5 ods. 3 zákona o výkone trestu odňatia slobody¹⁹ je umožnený výkon väzby a výkon trestu odňatia slobody i osobám s vážnym zdravotným postihnutím za podmienok vyhovujúcich poskytovaniu zdravotnej starostlivosti v požadovanom rozsahu, kde je zároveň zabezpečená dostatočná ochrana spoločnosti. Ak zdravotný stav klienta vyžaduje zdravotnú starostlivosť, ktorú nemožno poskytnúť v ústave, alebo ak je to potrebné na účely trestného konania, väzba sa na nevyhnutne potrebný čas vykonáva v Nemocnici pre obvinených a odsúdených a v Ústave na výkon trestu odňatia slobody v Trenčíne alebo v inom zdravotníckom zariadení, pričom stráženie obvineného vykonáva ZVJS. Podľa § 84 zákona o výkone trestu odňatia slobody¹⁹ sú odsúdení so zmenenou pracovnou schopnosťou alebo ťažším zdravotným postihnutím s dlhodobou závažnou chorobou, ktorá podstatne znižuje ich pracovnú schopnosť (po predchádzajúcom posúdení lekára) umiestňovaní do oddielu odsúdených so ZP. Podľa § 95 ods. 2 zákona o výkone trestu odňatia slobody¹⁹ o umiestnení odsúdeného v oddiele odsúdených so ZP rozhoduje generálne riaditeľstvo ZVJS (po posúdení zdravotného stavu odsúdeného). Oddiel odsúdených so ZP sa zriaďuje podľa § 95 Poriadku výkonu trestu odňatia slobody²⁰ v rámci ZVJS. V prípade potreby intenzívnej ošetrovateľskej starostlivosti je v každom ústave zriadená lôžková časť zdravotníckeho zariadenia, kde sa umiestňujú klienti so ZP.

Zákaz mučenia a krutého, neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestu (čl. 15)

18.Poskytnite prosím informácie o používaní fyzického obmedzenia, chemického obmedzenia a izolácie, ktoré nie sú v súlade s Dohovorom a za akých okolností sa používajú? a na akých miestach?

Základný právny rámec zákazu mučenia stanovuje Ústava SR⁹, v zmysle ktorej nikoho nemožno mučiť ani podrobiť krutému, neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu.

V súlade s § 3 ods. 1 zákona o výkone trestu odňatia slobody¹⁹ sa rešpektuje ľudská dôstojnosť odsúdeného a nesmú byť použité kruté, neľudské alebo ponižujúce spôsoby zaobchádzania alebo trestania.

Príslušníci ZVJS môžu v súlade so zákonom o Zbore väzenskej a justičnej stráže²¹ použiť donucovacie prostriedky (§§ 31 až 45) všade tam, kde vykonávajú štátnu službu v zmysle osobitných predpisov a interných predpisov (napr. objekty ZVJS, objekty súdov

¹⁸ Zákon č. 221/2006 Z. z. o výkone väzby

¹⁹ Zákon č. 475/2005 Z. z. o výkone trestu odňatia slobody a o zmene a doplnení niektorých zákonov

²⁰ Vyhláška Ministerstva spravodlivosti SR č. 368/2008 Z. z., ktorou sa vydáva Poriadok výkonu trestu odňatia slobody

²¹ Zákon č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej stráže

a prokuratúr, pracoviská, detenčný ústav, miesto výkonu eskortnej činnosti, miesto kde sa vykonáva strážna činnosť). Pred použitím donucovacích prostriedkov je príslušník ZVJS povinný vyzvať osobu, proti ktorej zakročuje, aby upustila od protiprávneho konania, s výstrahou, že bude použitý niektorý z donucovacích prostriedkov. Od výzvy a výstrahy môže upustiť, ak je sám napadnutý alebo ak je ohrozený život alebo zdravie inej osoby a vec neznesie odklad alebo ak tomu bránia iné okolnosti.

V súlade s § 45 zákona o Zbore väzenskej a justičnej strážne²¹ pri služobnom zákroku proti tehotnej žene, ktorej tehotenstvo je zrejmé, osobe vysokého veku, osobe so zrejmým telesným postihnutím, chorobou alebo duševnou poruchou alebo osobe mladšej ako 15 rokov nesmie príslušník ZVJS použiť údery a kopy sebaobrany, slzotvorné prostriedky, šokové plynové a elektrické paralyzátory, obušok, tomfu, služobného psa, úder strelnou zbraňou a strelnú zbraň okrem prípadov, keď útok týchto osôb bezprostredne ohrozuje život alebo zdravie príslušníka ZVJS, iných osôb alebo hrozí závažná škoda na majetku a nebezpečenstvo nemožno odvrátiť inak. Spôsob zaobchádzania s odsúdenými so ZP upravuje ustanovenie § 92 Poriadku výkonu trestu odňatia slobody²⁰.

Národná rada SR dňa 25.06.2015 schválila novelu Trestného zákona²², ktorou sa do právneho poriadku SR transponuje Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/13/EÚ z 22.5.2012 o práve na informácie v trestnom konaní. Predmetom tejto smernice je aj garancia procesných práv obvinených na informácie v rámci trestného konania.

Spôsoby zásahov do osobnej slobody osôb v trestnom konaní v zmysle platnej legislatívy sú v plnej miere v súlade s Dohovorom. Platná legislatíva dostatočne zabezpečuje ochranu obmedzeným a zadržaným osobám pred protiprávnym zaobchádzaním zo strany orgánov činných v trestnom konaní a garantuje osobám plné uplatnenie ich práv, a to bez ohľadu na ich rasu, pohlavie, vek, príslušnosť k národnostnej či etnickej menšine alebo zdravotný stav. Zadržané osoby môžu svoje práva uplatňovať sami alebo prostredníctvom obhajcu.

Ochrana osôb so ZP pred mučením alebo krutým, neľudským či ponižujúcim zaobchádzaním alebo trestaním (čl. 15 Dohovoru) je zabezpečená aj prijatím opatrenia MV SR²³.

V súlade s § 10 zákona o sociálnych službách¹² pri poskytovaní sociálnych služieb v zariadení nemožno používať prostriedky netelesného a telesného obmedzenia prijímateľa a sociálnej služby. Ak je priamo ohrozený život alebo priamo ohrozené zdravie prijímateľa sociálnej služby alebo iných fyzických osôb, možno použiť prostriedky obmedzenia prijímateľa a sociálnej služby, a to len na čas nevyhnutne potrebný na odstránenie priameho ohrozenia. Poskytovateľ sociálnej služby je povinný vyhotoviť zápis z každého obmedzenia a bezodkladne oznámiť obmedzenie MPSVR SR. Zároveň je povinný informovať o použití prostriedkov obmedzenia zákonného zástupcu prijímateľa a sociálnej služby alebo súdom ustanoveného opatrovníka.

Zákaz násilia a zneužívania (čl. 16)

19.Poskytnite prosím informácie o opatreniach vykonaných na ochranu osôb so zdravotným postihnutím v ich domove aj mimo neho pred všetkými formami násilia a zneužívania, vrátane rodových aspektov a aspektov súvisiacich s deťmi.

Základným dokumentom vlády SR je Národný akčný plán na prevenciu a elimináciu násilia na ženách na roky 2014 – 2019. Jednou z úloh Národného akčného plánu je pripraviť

²² Zákon č. 174/2015 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa Trestný zákon.

²³ Opatrenie Ministerstva vnútra SR č. 17/2015 o plnení úloh a opatrení Európskeho dohovoru na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania

a predložiť do legislatívneho procesu zákon o domácom násilí (vychádzajúci z Istanbulskeho dohovoru) zohľadňujúci rodové hľadisko a špecifiká násilia na ženách (úloha č. 1). Na príprave zákona spolupracuje vytvorená expertná pracovná skupina.

SR pokračuje v realizácii národných projektov v rámci operačného programu Zamestnanosť a sociálna inklúzia: Prevencia a eliminácia násilia na ženách (PPEN1) a Podpora prevencie a eliminácie násilia na ženách (PPEN2). V rámci projektov sa pripravilo systémové riešenie inštitucionálnej podpory obetiam násilia na ženách a domáceho násilia s cieľom zlepšiť poskytovanie pomoci ženám a deťom zažívajúcim násilie, ako aj zabezpečiť regionálnu dostupnosť podporných sociálnych služieb.

Integrovaný systém krízovej intervencie vytvorený a odpilotovaný v rámci projektu bude pozostávať z nasledujúcej siete inštitúcií:

- národná non-stop bezplatná telefonická linka 0800 212 212 - telefonické poradenstvo obetiam domáceho násilia (v prípade potreby je možné kontaktovať poradenské centrum a odovzdať ženu do konkrétnej starostlivosti),
- sieť špecifických sociálnych služieb - poradenských centier poskytujúcich všetky relevantné poradenské služby pre ženy a ich deti (malo by byť podporených a vytvorených celkom 20 poradenských centier),
- sieť bezpečných ženských domov -poskytujúcich komplexnú špecializovanú pomoc ženám zažívajúcim násilie a ich deťom pobytovou formou až do vyriešenia problémov ženy (k dispozícii bude cca 10 rodinných miest, 1 rodinné miesto= matka + 2 deti).

Národná stratégia na ochranu detí pred násilím²⁴ je implementovaná v súčinnosti viacerých rezortov, v spolupráci s mimovládnyimi organizáciami a samosprávou. Jednotlivé strategické ciele a úlohy smerujú k zefektívneniu systému ochrany detí v SR (vrátane detí so ZP) pred všetkými formami násilia.

Zákon o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele²⁵ (§ 1 ods. 2 písm. a)) odkazuje na Dohovor o právach dieťaťa, pričom ustanovuje, že je nevyhnutné pri ochrane dieťaťa dbať na jeho blaho a zároveň rešpektovať najlepší záujem dieťaťa.

Novelou zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele s účinnosťou 1.1.2016, sa do zákona inkorporovala v plnom rozsahu zásada najlepšieho záujmu dieťaťa. Pre zákon²⁵ bude platiť rovnaká zásada záujmu dieťaťa ako v zákone o rodine. Toto nové ustanovenie ponúka nehierarchické kritéria posudzovania a určovania najlepšieho záujmu dieťaťa. Zákon²⁵ v ustanovení § 7 ods. 3 zakazuje pri vykonávaní opatrení akékoľvek formy telesných trestov na dieťati, iné formy trestania a hrubého alebo ponižujúceho zaobchádzania s dieťaťom. V prípade, že by orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately zistil, že v zariadení na výkon rozhodnutia súdu je život, zdravie alebo priaznivý psychický, fyzický a sociálny vývin dieťaťa ohrozený, pristúpi k opatreniam v zmysle ustanovenia § 27 ods. 2 (zmena zverenia dieťaťa do starostlivosti inej fyzickej, či právnickej osoby formou predbežného opatrenia súdu).

V súlade s ustanovením § 40 zákona o peňažných príspevkoch na kompenzáciu¹¹ možno fyzickej osobe, ktorá opatruje fyzickú osobu s ŤZP, poskytnúť peňažný príspevok na opatrovanie. Účelom opatrovania je zabezpečiť každodenne pomoc fyzickej osobe s ŤZP pri úkonoch sebaobsluhy, pri úkonoch starostlivosti o domácnosť a pri realizovaní sociálnych aktivít. Zákon¹¹ zároveň ustanovuje pôsobnosť úradov kontrolovať kvalitu a rozsah pomoci, na ktorej zabezpečenie sa poskytuje peňažný príspevok na opatrovanie. V prípade, že príslušný orgán zistí nedostatky závažného charakteru týkajúce sa kvality a rozsahu pomoci

²⁴ Uznesenie vlády SR č. 24 zo dňa 15.1.2014 k Národnej stratégii na ochranu detí pred násilím

²⁵ Zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov

vykonávanej pre fyzickú osobu s ŤZP, peňažný príspevok na opatrovanie sa odníme a jeho výplata sa zastaví.

Ochrana integrity osoby (čl. 17)

20. Objasnite prosím, či právny systém rozlišuje medzi súhlasom s hospitalizáciou a súhlasom s liečbou v rámci postupov nedobrovoľnej povinnosti. Takisto ak súd rozhodne o zákonnosti nedobrovoľnej hospitalizácie, majú osoby so zdravotným postihnutím stále právo dať slobodný a informovaný súhlas s liečbou?

V zmysle zákona o zdravotnej starostlivosti¹⁶ sa uvádza, že „ošetrojúci zdravotnícky pracovník je povinný informovať o účele, povahe, následkoch a rizikách poskytnutia zdravotnej starostlivosti, o možnostiach voľby navrhovaných postupov a rizikách odmietnutia poskytnutia zdravotnej starostlivosti“. Toto poučenie je zdravotnícky pracovník povinný poskytnúť zrozumiteľne, ohľaduplne, bez nátlaku, s možnosťou a dostatočným časom slobodne sa rozhodnúť pre informovaný súhlas, primerane rozumovej a vôľovej vyspelosti a zdravotnému stavu osoby, ktorú má zdravotnícky pracovník poučiť. Poskytnutie zdravotnej starostlivosti je podmienené informovaným súhlasom pacienta. Ak napriek poučeniu a odporúčaniam lekára pacient nesúhlasí s liečbou, má právo poučenie odmietnuť. Urobí sa o tom písomný záznam, tzv. "informovaný nesúhlas". Informovaný súhlas je preukázateľný súhlas s poskytnutím zdravotnej starostlivosti a každý ho má právo slobodne odvolať. V prípade ambulantnej liečby alebo ústavnej liečby nariadenej súdom, má rozhodnutie súdu prednosť.

21. Poskytnite prosím informácie o výskyte sterilizácie žien so zdravotným postihnutím a či článok 6, ods. 6 písm. b) v súvislosti s článkom 40 ods. 2 zákona č. 576/2004 zákon o zdravotnej starostlivosti oprávňuje poručníkov rozhodovať o sterilizácii a antikoncepcii žien a dievčat, ktorých právna spôsobilosť bola obmedzená? Aké opatrenia sa vykonávajú na vyšetrenie a vykonanie nápravy v prípadoch nútenej sterilizácie?

Zákon o zdravotnej starostlivosti¹⁶ (§ 12 ods. 2 písm. c)) uvádza, že poskytovateľ nemusí uzavrieť dohodu o poskytovaní zdravotnej starostlivosti s pacientom, ak „poskytovaniu zdravotnej starostlivosti bráni osobné presvedčenie zdravotníckeho pracovníka, ktorý má zdravotnú starostlivosť poskytovať“. Ide len o situácie pri umelom prerušení tehotenstva, sterilizácie a asistovanej reprodukcie. Ustanovenie § 6 zákona o zdravotnej starostlivosti¹⁶ pojednáva o poučení a informovanom súhlase pacienta. Povinnosť informovať sa vzťahuje na osobu, ktorej sa má zdravotná starostlivosť poskytnúť alebo aj inú osobu, ktorú si táto osoba určila alebo zákonného zástupcu, opatrovníka a osobu nespôsobilú dať informovaný súhlas.

Sterilizáciu možno vykonať len na základe písomnej žiadosti a písomného informovaného súhlasu po predchádzajúcom poučení osoby plne spôsobilej na právne úkony alebo zákonného zástupcu osoby nespôsobilej dať informovaný súhlas alebo na základe rozhodnutia súdu na základe žiadosti zákonného zástupcu. Sterilizáciu nemožno vykonať skôr ako 30 dní po informovanom súhlase.

MZ SR vypracovalo všeobecne záväzný právny predpis²⁶, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o poučení, vzory informovaného súhlasu pred vykonaním sterilizácie osoby v štátnom jazyku a v jazykoch národnostných menšín.

²⁶ Vyhláška Ministerstva zdravotníctva SR č. 56 z 23.10.2013

Pojem „nútená sterilizácia“ nepozná žiadna platná právna úprava v SR. MZ SR nedisponuje informáciami dotýkajúcimi sa nových podnetov vo vzťahu k problému sterilizácii rómskych žien bez ich slobodného a informovaného súhlasu a súčasne nedisponuje ani informáciami o výskyte sterilizácii žien so ZP.

Žiť samostatne a byť začlenený do spoločenstva (čl. 19)

22. Poskytnite prosím aktuálne informácie o pokroku vrátane konkrétnych a cielených opatrení vykonaných s cieľom zaistiť, že proces deinštitucionalizácie je udržateľný a zaisťuje samostatný život osobám so zdravotným postihnutím v ich spoločenstvách v primeranom časovom rámci ako aj prechod dievčat a chlapcov z inštitúcií do rodín.

MPSVR SR v roku 2011 vypracovalo Stratégiu deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti v SR.

Dokument Národné priority rozvoja sociálnych služieb na roky 2015-2020 zahŕňa aj proces prechodu z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť.

Pilotný Národný projekt „Podpora procesu deinštitucionalizácie a transformácie systému sociálnych služieb v SR“ bol spustený v roku 2013 a plánované ukončenie je v novembri 2015. Vzdelávania manažmentu zriaďovateľov a poskytovateľov, ako aj zamestnancov zariadení sociálnych služieb boli ukončené. 10 zariadení má pripravené transformačné plány a budú sa môcť uchádzať o podporu pri zriaďovaní zariadení podporovaného bývania z Integrovaného regionálneho operačného programu (IROP) v gescii Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR. V rámci finalizácie tohto pilotného Národného projektu Implementačná agentúra MPSVR vypracováva záverečnú Evaluačnú správu, ktorá bude detailne popisovať dosiahnuté výsledky a zhodnocovať priebeh procesu deinštitucionalizácie (ďalej len „DI“) v jednotlivých zariadeniach. V súčasnosti expertný tím pracuje na príprave nového Národného projektu DI sociálnych služieb v rámci operačného programu Ľudské zdroje.

Národný projekt „Podpora opatrovateľskej služby“ sa začal implementovať v roku 2014 s alokovaným rozpočtom 28. 000. 000 Eur. Plánované ukončenie je v novembri 2015. Cieľom bolo umožniť poskytovať opatrovateľskú službu väčšiemu počtu osôb odkázaných na pomoc inej osoby a vytvoriť predpoklady rozšírenia poskytovania opatrovateľskej služby aj do regiónov.

Koncepcia zabezpečovania výkonu súdnych rozhodnutí v detských domovoch na roky 2012 – 2015 s výhľadom do roku 2020 (ďalej len „Koncepcia“) vychádzala z viacerých vnútroštátnych a medzinárodných dokumentov, ako je Dohovor o právach dieťaťa, Dohovor, UN Guidelines „Smernica o Náhradnej starostlivosti“ a iné. Koncepcia obsahuje aj úlohy na zabezpečenie optimálnej starostlivosti o deti vyžadujúce osobitnú starostlivosť výlučne pobytovou formou, o deti s duševnou poruchou a s mentálnym postihnutím, telesným postihnutím, kombináciou postihnutí a o deti s poruchami správania.

V rámci Národného projektu „Podpora DI náhradnej starostlivosti“ vznikol model transformačného plánu (v spolupráci s externými zahraničnými expertmi, zástupcami zariadení) s konkrétnym plánom zariadenia a cieľu (krátkodobý a dlhodobý) v procese prechodu z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť. Cieľom transformačného plánu v praxi je zvýšenie kvality života detí a skvalitnenie práce s rodinou dieťaťa, ako aj zintenzívnenie spolupráce so subjektmi, ktoré sa podieľajú na zabezpečovaní sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately dieťaťa.

Novela zákona o rodine a novela zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele (z roku 2015) zvyrazňujú, že umiestnenie dieťaťa do ústavnej starostlivosti je až

posledným možným riešením situácie v rodine. Taxatívne sú vymedzené konkrétne situácie, kedy súd môže nad dieťaťom nariadiť ústavnú starostlivosť.

Sloboda prejavu a vlastného názoru, prístup k informáciám (čl. 21)

23.Uvedzte prosím počet registrovaných tlmočníkov znakovkej reči a percento programov vysielaných vo verejnoprávnej televízii, ktoré sa tlmočia do znakovkej reči, ako aj dostupnosť náležite vyškolených tlmočníkov znakovkej reči na súdoch a vo verejných službách.

Zákon o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch²⁷ ustanovuje rovnaké zákonné podmienky pre všetkých tlmočníkov na výkon tlmočnickej činnosti, ako aj rozsah ich práv a povinností. V tomto smere zákon nezvýhodňuje ani jednu skupinu tlmočníkov.

Vyhláška MS SR²⁸ obsahuje špeciálnu úpravu tarifnej odmeny týchto tlmočníkov:

- tarifná odmena tlmočníka posunkovej reči nepočujúcich za tlmočenie v styku s týmito osobami je za každú aj začatú jednu hodinu 26, 56 eura,
- tarifná odmena tlmočníka pre hluchoslepé osoby za tlmočenie v styku s týmito osobami je za každú aj začatú jednu hodinu 33, 19 eura,
- tarifná odmena artikulačného tlmočníka za tlmočenie v styku so sluchovo postihnutými osobami, ktoré neovládajú posunkovú reč a nepočujú hovorenú reč, je za každú aj začatú jednu hodinu 13, 28 eura.

Oddiel pre zápis tlmočníkov rozpoznáva tri odbory týkajúce sa tlmočenia zdravotne znevýhodneným osobám: posunková reč (10), artikulačné tlmočenie (0) a tlmočenie pre hluchoslepé osoby (0).

Rozhlas a televízia Slovenska (verejnoprávny vysielateľ) je povinný vo vysielaní každej svojej programovej služby vysielateľ najmenej 3% všetkých svojich programov tlmočených do posunkovej reči nepočujúcich alebo v posunkovej reči nepočujúcich. V ostatnom období Rada pre vysielanie a retransmisiu nevedla voči tomuto vysielateľovi žiadne konanie v súvislosti s porušením tejto povinnosti.

Rešpektovanie domova a rodiny (čl. 23)

24.Uvedzte prosím, či je niektorým osobám so zdravotným postihnutím upreté právo sa ženiť/vydávať a za akých okolností. Vysvetlite prosím článok 12 zákona o rodine č. 36/2005. Uvedte tiež prosím, aké opatrenia sú zavedené na podporu chlapcov a dievčat so zdravotným postihnutím, ktorí ostávajú s rodinou a nie sú umiestnení do inštitúcie, a tiež opatrenia na podporu rodičov so zdravotným postihnutím.

Za podmienok ustanovených v § 12 zákona o rodine²⁹ patrí duševná porucha medzi dôvody neplatnosti manželstva. Ustanovenie rieši otázku spôsobilosti na uzavretie manželstva s ohľadom na psychické predpoklady snúbencov. Zastávame názor, že nemožno hovoriť o tom, že by išlo o „upretie práva ženiť/vydávať sa niektorým osobám so ZP“.

Manželstvo nemôže uzavrieť osoba pozbavená spôsobilosti na právne úkony. Vyhlásenie snúbencov o tom, že vstupujú do manželstva sú v podstate prejavom vôle. Tieto prejavy vôle smerujú k právnym následkom t.j. k vzniku manželstva a manželských práv

²⁷ Zákon č. 382/2004 Z. z. o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

²⁸ Vyhláška Ministerstva spravodlivosti SR č. 491/2004 Z. z. o odmenách, náhradách výdavkov a náhradách za stratu času pre znalcov, tlmočníkov a prekladateľov v znení neskorších predpisov

²⁹ Zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov

a povinností. Sú to právne úkony. Aby bol právny úkon právne relevantný, môže ho urobiť iba osoba, ktorá má úplnú spôsobilosť na právne úkony. Spôsobilosť osoby uzavrieť manželstvo je daná predovšetkým jej schopnosťou slobodne vyjadriť svoju vôľu uzavrieť manželstvo. Aby manželstvo mohlo plniť svoj účel, musí ísť o osoby psychicky spôsobilé niesť následky, ktoré sú s uzavretím manželstva spojené.

Osoba, ktorej spôsobilosť na právne úkony je obmedzená, môže uzavrieť manželstvo len s povolením súdu. Podľa § 10 Občianskeho zákonníka¹³ ak fyzická osoba pre duševnú poruchu, ktorá nie je len prechodná, alebo pre nadmerné požívanie alkoholických nápojov alebo omamných prostriedkov či jedov je schopná robiť len niektoré právne úkony, súd obmedzí jej spôsobilosť na právne úkony a rozsah obmedzenia určí v rozhodnutí. V citovanom zákone nie je určené presné (striktné) kritérium, podľa ktorého by mal súd pri povoľovaní uzavretia manželstva vychádzať. Súd vo všeobecnosti u takejto osoby posúdi stupeň jej psychickej, rozumovej a intelektuálnej vyspelosti, ako aj skutočnosť, či osoba, ktorej bola obmedzená spôsobilosť na právne úkony spĺňa predpoklady zlučiteľné so spoločenským účelom a funkciami manželstva.

Manželstvo nemôže uzavrieť osoba postihnutá duševnou poruchou, ktorá by mala za následok obmedzenie spôsobilosti na právne úkony. Súd však môže uzavretie manželstva takej osobe povoliť, ak je jej zdravotný stav zlučiteľný s účelom manželstva.

Ak uzavrie manželstvo osoba pozbavená spôsobilosti na právne úkony alebo osoba, ktorá trpí duševnou poruchou, ktorá by mala za následok pozbavenie spôsobilosti na právne úkony, súd rozhodne o tom, že manželstvo je neplatné, aj bez návrhu.

Vzdelávanie (čl. 24)

25.Poskytnite prosím informácie o opatreniach vykonaných na ochranu uplatniteľného práva každého dieťaťa a študenta so zdravotným postihnutím na inkluzívne vzdelávanie a inkluzívne celoživotné vzdelávanie, na poskytnutie vhodného ubytovania, dostupnej infraštruktúry, dopravy a inej podpory a o tom, že je na tento účel vyčlenený náležitý rozpočet a zdroje.

Vzdelávanie a možnosť rovnakého prístupu k vzdelaniu sú základnou požiadavkou na zabezpečenie sociálnej integrácie osôb so ZP. Inštitúcia vzdelávania a jej bezbariérové prostredie sú jedným z predpokladov pre nezávislé napredovanie osôb so ZP v etapách ich života, od predškolského vzdelávania až po celoživotné vzdelávanie.

Právo na vzdelávanie v SR si môže žiak so zdravotným znevýhodnením v súlade so školským zákonom³⁰ uplatniť v materských školách, základných školách a stredných školách podľa tohto zákona, a to:

- v triedach alebo výchovných skupinách spolu s ostatnými deťmi alebo žiakmi školy; ak je to potrebné, takéto dieťa alebo žiak je vzdelávaný podľa individuálneho vzdelávacieho programu,
- v špeciálnych triedach, ktoré sa zriaďujú spravidla pre deti s rovnakým druhom zdravotného znevýhodnenia alebo žiakov s rovnakým druhom zdravotného znevýhodnenia,
- v školách pre deti so zdravotným znevýhodnením a žiakov so zdravotným znevýhodnením.

Podľa § 144 ods. 3 školského zákona³⁰ dieťa alebo žiak so zdravotným znevýhodnením má právo používať pri výchove a vzdelávaní špeciálne učebnice a špeciálne didaktické a kompenzačné pomôcky; nepočujúcim deťom a žiakom sa zabezpečuje právo na

³⁰ Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

vzdelávanie s použitím posunkovej reči nepočujúcich ako ich prirodzeného komunikačného prostriedku; nevidiacim deťom a žiakom sa zabezpečuje právo na výchovu a vzdelávanie s použitím Braillovo písma; deťom a žiakom s narušenou komunikačnou schopnosťou sa zabezpečuje právo na výchovu a vzdelávanie prostredníctvom náhradných spôsobov dorozumievania.

Vzdelávanie žiakov so zdravotným znevýhodnením sa financuje so zvýšeným normatívom podľa náročnosti Štátneho vzdelávacieho programu. Žiakom sa financujú aj náklady, ako napr.:

- na dopravu žiakov,
- na mzdy a platy asistentov učiteľa pre žiakov so zdravotným znevýhodnením,
- pre žiakov škôl územnej samosprávy a neštátnych zriaďovateľov náklady na ubytovanie žiakov.

MŠVVŠ SR v rámci finančných možností vyčleňuje účelové finančné prostriedky na financovanie rozvojových projektov a dotácie ako podporné opatrenia pre výchovu a vzdelávanie žiakov so zdravotným znevýhodnením.

Právo študovať na vysokej škole aj študentom so zdravotným znevýhodnením zaručuje zákon o vysokých školách³¹, podľa ktorého má každý právo študovať na vysokej škole zvolený študijný program, ak splní základné podmienky prijatia na štúdium podľa § 56, ďalšie podmienky určené vysokou školou poskytujúcou zvolený študijný program podľa § 57 ods. 1 (podmienky určené v dohode podľa § 54a ods. 2 a podmienky podľa § 58a ods. 4). Práva ustanovené týmto zákonom sa zaručujú rovnako všetkým uchádzačom a študentom v súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania vo vzdelaní ustanovenou osobitným zákonom (antidiskriminačný zákon⁶). Podľa tohto zákona vysoké školy vytvárajú všeobecne prístupné akademické prostredie aj vytváraním zodpovedajúcich podmienok štúdia pre študentov so špecifickými potrebami bez znižovania požiadaviek na ich študijný výkon. Študent so špecifickými potrebami, ktorý súhlasí s vyhodnotením svojich špecifických potrieb, má podľa rozsahu a druhu špecifickej potreby nárok na podporné služby, ako napríklad individuálne vzdelávacie prístupy, individuálny prístup vysokoškolských učiteľov, zabezpečenie možnosti využívať špecifické vzdelávacie zariadenia a pod.

Podrobnosti o minimálnych nárokoch študenta so špecifickými potrebami na podporné služby podľa druhu špecifickej potreby upravuje vyhláška o minimálnych nárokoch študenta so špecifickými potrebami.³²

Na základe metodiky rozpisu dotácií zo štátneho rozpočtu verejným vysokým školám na rok 2015 sa v rámci dotácie na špecifiká zaviedol osobitný príspevok na študentov so špecifickou potrebou s ohľadom na druh špecifickej potreby. Využitie finančných prostriedkov je účelovo viazané na zabezpečenie podporných služieb študentom so špecifickými potrebami.

Na stupeň vzdelania, dosiahnutý v školskom vzdelávaní nadväzuje ďalšie vzdelávanie, ktoré vychádza zo zákona o celoživotnom vzdelávaní³³. Poskytujú ho školské i mimoškolské vzdelávacie inštitúcie ďalšieho vzdelávania a jeho cieľom je doplniť, obnoviť, rozšíriť alebo prehĺbiť kvalifikáciu nadobudnutú v školskom vzdelávaní a získať čiastočnú alebo úplnú kvalifikáciu alebo uspokojiť záujmy a získať spôsobilosť zapájať sa do života občianskej spoločnosti.

³¹ Zákon č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

³² Vyhláška Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR č. 458/2012 Z. z. o minimálnych nárokoch študenta so špecifickými potrebami.

³³ Zákon č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

S cieľom zabezpečiť lepší prístup k ďalšiemu vzdelávaniu dospelých sa pravidelne zverejňuje na internetových stránkach Informačného systému ďalšieho vzdelávania databáza všetkých akreditovaných vzdelávacích programov vedúcich k získaniu, rozšíreniu alebo k prehĺbeniu kvalifikácie.

V ustanovení § 47 ods. 3 zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele²⁵ je uvedené, že zariadenie, v ktorom je dieťa umiestnené zabezpečí dieťaťu možnosť vzdelávania a prípravy na povolanie. V ustanovení § 49 ods. 6 citovaný zákon stanovuje, že ak to zdravotný stav dieťaťa vyžaduje, zariadenie utvorí také podmienky, aby bolo zabezpečené plnenie povinnej školskej dochádzky, ako aj prípravy na povolanie. Zariadenie má možnosť zriadiť školu alebo zabezpečiť individuálny plán vzdelávania dieťaťa. Ak je to potrebné, zariadenie zabezpečuje prevoz detí do škôl alebo v odôvodnených prípadoch je deťom so ZP vytvorený individuálny vzdelávací plán.

V oblasti vzdelávania zamestnancov sa v rámci Národného projektu Podpora DI náhradnej starostlivosti realizujú aktivity, ktoré sú zamerané na vychovávateľov, ako aj odborných zamestnancov, ktorí vykonávajú starostlivosť o deti so ZP.

Podľa zákona o peňažných príspevkoch na kompenzáciu¹¹ je možné fyzickej osobe s ŤZP, ktorá je odkázaná na osobnú asistenciu, poskytovať peňažný príspevok na osobnú asistenciu (§ 22). Účelom osobnej asistencie je nielen aktivizácia a podpora sociálneho začlenenia fyzickej osoby s ŤZP, ale aj napr. vykonávanie vzdelávacích aktivít. Do rozsahu hodín osobnej asistencie sa započítavajú aj hodiny osobnej asistencie, počas ktorých fyzická osoba s ŤZP navštevuje vysokú školu.

Podľa zákona o sociálnych službách¹² sa v domovoch sociálnych služieb (§ 38) a v špecializovaných zariadeniach (§ 39) s poskytovaním týždennej pobytovej alebo ambulantnej (dennej) sociálnej služby, v ktorých sa neplnoletej fyzickej osobe odkázanej na pomoc inej osoby, okrem iného, utvárajú aj podmienky na vzdelávanie.

26. Poskytnite prosím informácie o politikách zameraných na transformáciu a zrušenie segregácie školstva vrátane časového rozvrhu.

MŠVVŠ SR vykonáva opatrenia zamerané na vzdelávanie detí zo sociálne znevýhodneného prostredia, ktoré sú spracované v revidovanom národnom akčnom pláne Dekády začleňovania rómskej populácie 2005 - 2015 na roky 2011 - 2015.³⁴ Východiskovým materiálom pre implementáciu Dohovoru pre oblasť vzdelávania, s cieľom zabezpečovať vytváranie podmienok pre inkluzívne vzdelávanie so zameraním na žiakov a študentov so ZP/znevýhodnením (čl. 24 Dohovoru) je schválený NPRŽPOZP s časovým harmonogramom plnenia konkrétnych opatrení a určením zodpovednosti za jeho plnenie. MŠVVŠ SR plní úlohy vyplývajúce z jednotlivých opatrení uvedeného dokumentu v kooperácii s jeho organizáciami zriadenými na plnenie jeho úloh pre oblasť vzdelávania v regionálnom školstve - Štátnym pedagogickým ústavom, ako aj Výskumným ústavom detskej psychológie a patopsychológie, okresnými úradmi v sídlach krajov prostredníctvom odborov školstva - súčasťou štátnej správy v školstve.

Pre SR, ktorá sa stala členom Európskej agentúry pre špeciálne a inkluzívne vzdelávanie³⁵ je dôležitá participácia, spolu s ďalšími 27 členskými krajinami, na výmene informácií o platnej legislatíve a podporných mechanizmoch, ktoré zvyšujú kvalitu podmienok vytváraných v školách hlavného prúdu pre vzdelávanie žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami vyplývajúcimi z ich zdravotných a iných dôvodov, ako aj ich uplatňovaní v praxi.

³⁴ Uznesenie vlády SR č. 522/2011 dňa 10.8.2011 k revidovanému národnému akčnému plánu Dekády začleňovania rómskej populácie 2005 - 2015 na roky 2011 - 2015

³⁵ Uznesenie vlády SR č. 682/2011 dňa 1.1.2012

Zdravie (čl. 25)

27. Poskytnite prosím informácie o opatreniach vykonaných na ochranu pred diskrimináciou a na zaistenie toho, že osoby so zdravotným postihnutím budú mať neobmedzený prístup k zdravotnej starostlivosti a môžu si uplatňovať právo na ich samostatný slobodný a informovaný súhlas, najmä osoby s duševným postihnutím.

V zmysle § 11 ods. 1 a 2 zákona o zdravotnej starostlivosti¹⁶ má každý právo na poskytovanie zdravotnej starostlivosti, pričom sa toto právo na poskytovanie zdravotnej starostlivosti zaručuje rovnako každému v súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania.

Charta práv pacientov v SR³⁶ v článku 7 uvádza, že „každý má právo na takú zdravotnú starostlivosť, akú vyžaduje jeho zdravotný stav, vrátane preventívnej zdravotnej starostlivosti a aktivít na podporu zdravia. Zdravotnícke služby musia byť dostupné a poskytovať sa na princípe rovnosti, bez diskriminácie a podľa finančných, ľudských a materiálnych zdrojov v spoločnosti“.

V zariadeniach sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately sa deťom so ZP poskytujú opatrovateľské a ošetrovateľské úkony. Zariadenie ktoré poskytuje dieťaťu ošetrovateľskú starostlivosť vedie ošetrovateľskú dokumentáciu, má k dispozícii základné materiálno-technické vybavenie a ošetrovateľskú starostlivosť musí dieťaťu poskytovať správne. Za poskytovanie ošetrovateľskej starostlivosti je zodpovedná kvalifikovaná osoba, pričom zákon o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kurately kladie požiadavky na jej vzdelanie v príslušnom odbore, ako aj praktické vedomosti a odbornú spôsobilosť. Zriaďovateľ pravidelne vykonáva audit ošetrovateľských výkonov, za účasti kvalifikovaných pracovníkov z odboru medicína a ošetrovateľstvo.

Ošetrovateľská starostlivosť poskytnutá v zariadeniach sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately je hradená zo štátneho rozpočtu. Vyhláška MPSVR SR³⁷ ustanovuje zabezpečenie financovania nákladov dieťaťa v profesionálnej rodine, spojených so zdravotným stavom dieťaťa, vekom a špeciálnymi potrebami. Toto je upravené najmä v súvislosti s financovaním nákladov na lieky a zdravotnícky materiál pri dlhodobom ochorení, ako aj špeciálnych pomôcok potrebných pre prípravu dieťaťa na vyučovanie a podobne.

Mladému dospelému so ZP, ktorý sa po ukončení poskytovania starostlivosti v detskom domove nemôže vzhľadom na svoj zdravotný stav osamostatniť, zabezpečí detský domov v súčinnosti s obcou a orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately alebo akreditovaným subjektom prijatie do zariadenia chráneného bývania alebo iného zariadenia, ktoré poskytuje služby zodpovedajúce jeho potrebám.

28. Aké opatrenia sa vykonávajú s cieľom zaistiť, aby mali ženy a dievčatá so zdravotným postihnutím neobmedzený prístup k službám sexuálneho a reprodukčného zdravia? A aké opatrenia sa vykonávajú s cieľom zaistiť dostupnú a prístupnú zdravotnú starostlivosť a sociálne služby včasného zásahu a súvisiacu podporu pre rodiny?

Minister zdravotníctva SR požiadal listom predsedu vlády SR o odklad termínu splnenia úlohy „predložiť na rokovanie vlády Národný program starostlivosti o ženy, bezpečné materstvo a reprodukčné zdravie“ do 30.10.2017. Počas uplynulého obdobia

³⁶ Uznesenie vlády SR č. 326 zo dňa 11.4.2001

³⁷ Vyhláška Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR č. 643/2008, ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kurately a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

neprišlo k odbornému konsenzu zainteresovaných strán v odborných aspektoch uvedenej problematiky, ako napr. riešenie problematiky hormonálnej antikoncepcie, umelého oplodnenia, zavedenie potratovej tabletky, obmedzenie výhrady vo svedomí zdravotníckych pracovníkov a zdravotníckych zariadení, uplatňovanie eugenických praktík, rozširovanie prenatalnej diagnostiky s cieľom vyhľadávania a ukončenia tehotnosti s postihnutím plodu, ale aj s tým súvisiace alokácie finančných prostriedkov na plnenie úloh národných programov zdravia. Predseda vlády SR súhlasil s odkladom termínu splnenia úlohy do 30.10.2017.

Podľa zákona o sociálnych službách¹² centrá včasnej intervencie pomáhajú rodinám vyrovnat' sa s nepriaznivou životnou situáciou, zapojiť do starostlivosti o dieťa aj iných príbuzných a stimulovať schopnosti dieťaťa s prihliadnutím na rešpektovanie jeho individuálnych potrieb. V súčasnosti nadácia Socia prevádzkuje tri centrá služieb včasnej intervencie. Víziou nadácie Socia je vybudovanie dostupnej siete centier služieb včasnej intervencie na celom území SR.

Práca a zamestnanie (čl. 27)

29.Poskytnite prosím informácie o počte osôb so zdravotným postihnutím zamestnaných v a) chránených dielňach a b) na otvorenom pracovnom trhu, vrátane informácií o stimuloch pre zamestnávateľov, ktorí takéto osoby zamestnávajú, ako aj vynucovacích opatreniach.

K 31.12.2014 bolo v SR zriadených 6 791 chránených dielní alebo chránených pracovísk (ďalej len „CHD/CHP“), v ktorých pracovalo 11 622 občanov so zdravotným postihnutím (ďalej len „OZP“). Ide o občanov, ktorí sú uznaní za invalidných podľa § 71 zákona o sociálnom poistení³⁸.

Regionálne úrady verejného zdravotníctva v SR v r. 2014 plnili v rámci programov a projektov úradov verejného zdravotníctva v SR úlohu „Úroveň ochrany zdravia na chránených pracoviskách“. Štátny zdravotný dozor bol zameraný na dodržiavanie požiadaviek o minimálnych bezpečnostných a zdravotných požiadavkách na pracovisko³⁹ vo vzťahu k zdravotnému obmedzeniu zamestnancov so ZP a na dodržiavanie pracovných podmienok a pracovného režimu určených rozhodnutím orgánu verejného zdravotníctva o uvedení priestorov pracoviska do prevádzky.

Zamestnanci chránených dielní a chránených pracovísk vykonávali činnosti bez fyzickej záťaže a priamej expozície rizikovým faktorom pracovného prostredia, najčastejšie práce výrobného charakteru (napr. výroba keramiky, výroba suvenírov, darčkových a reklamných predmetov, dekorácií, bižutérie, šperkov, módnych doplnkov, aranžovanie, prebaľovanie tovaru, montáž motorových a prevodových dielov, skladové práce, projekčné práce, polygrafické práce, digitálna tlač, montážne práce, viazanie kníh), práce v oblasti služieb a obchodu (napr. masérske služby, kadernícke služby, šitie odevov, elektronické kurzy, predaj) a administratívne práce (vedenie účtovníctva, IT práce).

Podľa údajov Štatistického úradu SR (ďalej len „ŠÚ SR“) z výberového zisťovania pracovných síl bolo v 1. polroku 2015 priemerne 63,8 tis. pracujúcich osôb so ZP, čo predstavovalo 2,7 % z celkového priemerného počtu pracujúcich SR. V porovnaní s rovnakým obdobím roku 2014 sa ich absolútny počet zvýšil o 4,6 tis. osôb, pričom medziročné tempo rastu zamestnanosti týchto osôb (o 7,8 %) bolo rýchlejšie ako celkový priemerný rast zamestnanosti SR (o 2,6 %).

³⁸ Zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony

³⁹ Nariadenie vlády SR č. 391/2006 Z. z. o minimálnych bezpečnostných a zdravotných požiadavkách na pracovisko

Zákon o službách zamestnanosti⁴⁰ upravuje v SR v osobitnej ôsmej a deviatej časti stimuly a vynučovacie opatrenia pre zamestnávateľov:

Podpora zamestnávania OZP (stimuly pre zamestnávateľov) v rámci aktívnych opatrení trhu práce (ďalej len „AOTP“) prostredníctvom poskytovania nenávratných finančných prostriedkov:

- **Príspevok na zriadenie CHD/CHP**

Úrad môže poskytnúť príspevok na zriadenie CHD/CHP zamestnávateľovi, ktorý na zriadené pracovné miesto v CHD/CHP prijme do pracovného pomeru uchádzača o zamestnanie (ďalej len „UoZ“), ktorý je OZP vedeným v evidencii UoZ najmenej jeden mesiac, ak zamestnávateľ o príspevok písomne požiada. Príspevok sa poskytuje výlučne na úhradu časti nákladov na zriadenie pracovného miesta (nie na mzdy) pre OZP v CHD/CHP, ktoré sú nevyhnutné na zabezpečenie vykonávania jeho pracovnej činnosti a súvisia so zriadením tohto pracovného miesta. Na poskytnutie príspevku nie je právny nárok, poskytnutie príspevku posudzuje výbor pre otázky zamestnanosti úradu, ktorý odporúča/neodporúča formou posudku uzatvorenie dohody o poskytnutí príspevku úradom. Zamestnávateľ, ktorému bol poskytnutý príspevok, je povinný zachovať zriadené pracovné miesto (ďalej len „PM“) v CHD/CHP najmenej dva roky. V roku 2014 bolo prostredníctvom tohto príspevku vytvorených 284 PM pre OZP, pričom na ich vytvorenie bolo poskytnutých 12 640 458 €.

- **Príspevok na udržanie OZP v zamestnaní**

Príspevok má za cieľ kompenzovať náklady zamestnávateľa v súvislosti so zamestnávaním OZP a ich udržaním v zamestnaní. Úrad môže poskytnúť príspevok na udržanie OZP v zamestnaní zamestnávateľovi, ktorý zamestnáva viac ako 25 % OZP z priemerného evidenčného počtu zamestnancov a ktorý nemá priznané postavenie CHD/CHP, ak o príspevok písomne požiada (t. . je určený zamestnávateľom, ktorí zamestnávajú OZP na otvorenom trhu práce). Príspevok sa poskytuje na OZP, ak pracovný pomer je dohodnutý najmenej v rozsahu polovice ustanoveného týždenného pracovného času a poskytuje sa zamestnávateľovi na úhradu preddavku na poistné na povinné verejné zdravotné poistenie, poistného na sociálne poistenie a povinných príspevkov na starobné dôchodkové sporenie platených zamestnávateľom mesačne zo mzdy zamestnanca, ktorý je OZP. Na poskytnutie príspevku nie je právny nárok, jeho poskytnutie posudzuje výbor pre otázky zamestnanosti úradu, ktorý odporúča/neodporúča formou posudku uzatvorenie dohody o poskytnutí príspevku úradom. V roku 2014 bolo prostredníctvom tohto príspevku podporených 31 PM, na ich podporu sa vyčerpalo 169 643 €.

- **Príspevok OZP na prevádzkovanie alebo vykonávanie samostatnej zárobkovej činnosti (ďalej len „SZČ“)**

Príspevok je určený na čiastočnú úhradu nákladov súvisiacich s prevádzkovaním SZČ a môže ho poskytnúť úrad OZP, ak je vedený v evidencii UoZ najmenej tri mesiace a bude prevádzkovať živnosť podľa živnostenského zákona alebo vykonávať poľnohospodársku výrobu vrátane hospodárenia v lesoch a na vodných plochách podľa zákona o súkromnom podnikaní občanov na CHP nepretržite najmenej dva roky. Výška príspevku sa odvíja od zákonom o službách zamestnanosti definovaného násobku celkovej ceny práce a od priemernej miery evidovanej nezamestnanosti v príslušnom okrese, kde bude SZČ vykonávaná. Na poskytnutie príspevku nie je právny nárok. Prostredníctvom tohto príspevku bolo v roku 2014 podporených 96 OZP sumou 431 095 €, čo v priemere predstavuje 4 490 €/1 OZP.

⁴⁰ Zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

- **Príspevok na činnosť pracovného asistenta**

Tento príspevok poskytne úrad zamestnávateľovi, ktorý zamestnáva OZP alebo samostatne zárobkovo činnú osobu, ktorá je OZP (ďalej len „SZČO so ZP“), ak z druhu zdravotného postihnutia a z vykonávanej pracovnej činnosti zamestnanca alebo SZČO so ZP vyplýva potreba pracovného asistenta. Pracovný asistent na účely zákona o službách zamestnanosti je zamestnanec, ktorý poskytuje pomoc zamestnancovi alebo zamestnancom, ktorí sú OZP pri vykonávaní zamestnania a osobných potrieb počas pracovného času alebo fyzická osoba, ktorá poskytuje pomoc SZČO so ZP, pri prevádzkovaní alebo vykonávaní SZČ a pri vykonávaní jej osobných potrieb počas prevádzkovania alebo vykonávania SZČ. Na poskytnutie príspevku je, po splnení zákonom stanovených podmienok, právny nárok. V roku 2014 bolo prostredníctvom tohto príspevku podporených 770 PM v celkovej sume 3 220 721 €.

- **Príspevok na úhradu prevádzkových nákladov CHD/CHP a na úhradu nákladov na dopravu zamestnancov**

Tento príspevok poskytuje úrad právnickej osobe alebo fyzickej osobe, ktorá zriadila CHD/CHP štvrťročne, ak o príspevok písomne požiada do konca prvého kalendárneho mesiaca štvrťroka nasledujúceho po štvrťroku, za ktorý príspevok žiada. V rámci tohto AOTP sa nevytvárajú nové PM, ale podporuje sa udržanie už existujúcich PM v CHD/CHP. Príspevok poskytuje územne príslušný úrad na základe dokladov preukazujúcich vynaložené náklady za príslušný štvrťrok najviac vo výške 25 % z ustanovených súm, a to do 60 dní po uplynutí kalendárneho štvrťroka, za ktorý sa príspevok žiada. Na poskytnutie tohto príspevku je po splnení zákonom stanovených podmienok právny nárok. V roku 2014 bolo formou tohto príspevku podporené udržanie 9 728 PM. Na podporu týchto PM úrady poskytli celkovo 20 258 100 €.

Povinnosti zamestnávateľov pri zamestnávaní OZP (vynucovacie opatrenia)

Podľa zákona o službách zamestnanosti⁴⁰ je zamestnávateľ povinný zabezpečiť pre OZP, ktorých zamestnáva, vhodné podmienky na výkon práce:

- a) vykonávať zaškoľovanie a prípravu na prácu OZP a venovať osobitnú starostlivosť zvyšovaniu kvalifikácie počas ich zamestnávania,
- b) viesť evidenciu OZP,
- c) zamestnávať OZP, ak zamestnáva najmenej 20 zamestnancov a ak úrad v evidencii uchádzačov o zamestnanie vedie OZP, v počte, ktorý predstavuje 3,2 % z celkového počtu jeho zamestnancov (ďalej len „povinný podiel“). Výnimka z plnenia tejto povinnosti sa vzťahuje iba na príslušníkov silových rezortov (Policajný zbor, Slovenská informačná služba, Národný bezpečnostný úrad, Zbor väzenskej a justičnej stráže, Hasičský a záchranný zbor, Horská záchranná služba, colníci a profesionálni vojaci) a zamestnancov zamestnávateľa, ktorí plnia úlohy zamestnávateľa v zahraničí (zákon o zahraničnej službe⁴¹).

Zamestnávateľ si môže povinný podiel plniť:

- priamym zamestnávaním OZP,
- náhradným plnením formou zadania zákazky vhodnej na zamestnávanie OZP alebo SZČO so ZP,
- ododom za neplnenie povinného podielu alebo
- vzájomnou kombináciou vyššie uvedených plnení.

⁴¹ Zákon č. 151/2010 Z. z. o zahraničnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Plnenie povinného podielu preukazuje zamestnávateľ úradu každoročne do 31.3. po skončení príslušného kalendárneho roka. V roku 2014 si povinnosť zamestnávať povinný podiel OZP plnilo 5 819 zamestnávateľov, 1 289 zamestnávateľov využilo náhradnú formu plnenia formou zadania zákazky, 776 zamestnávateľov zaplatilo odvod za neplnenie povinného podielu. Iba jeden zamestnávateľ využil kombináciu vzájomného plnenia. Do pôsobnosti úradu patrí aj rozhodovanie o udelení alebo neudelení súhlasu zamestnávateľovi na skončenie pracovného pomeru výpoveďou zamestnancovi, ktorý je OZP alebo štátnemu zamestnancovi, ktorý je OZP. Bez predchádzajúceho súhlasu úradu je výpoveď neplatná.

Primeraná životná úroveň a sociálna ochrana (čl. 28)

30.Poskytnite prosím informácie o opatreniach sociálnej ochrany pre osoby so zdravotným postihnutím, ktoré im zabraňujú žiť pod hranicou chudoby.

Národná rada SR schválila dňa 16. júna 2015 novelu zákona o sociálnom poistení⁴², ktorou sa zaviedol nový právny inštitút - minimálny dôchodok.

Účelom minimálneho dôchodku je zabezpečenie dôchodkového príjmu na takej úrovni, aby neboli jednotlivci odkázaní na pomoc v hmotnej núdzi (neslúži však na zabezpečenie základných životných podmienok).

Nárok na minimálny dôchodok môže vzniknúť poberateľom starobného dôchodku alebo invalidného dôchodku po dovŕšení dôchodkového veku a získaní minimálne 30 rokov obdobia dôchodkového poistenia upraveného v § 82b ods. 4 zákona o sociálnom poistení³⁸. Minimálny dôchodok sa za určitých podmienok vzťahuje aj na poberateľov invalidného dôchodku.

Ľuďom, ktorí sa ocitli v zlej sociálnej situácii, bez príjmu v dôsledku nezamestnanosti, sociálnej neprispôbilosti, alebo zlého zdravotného stavu štát poskytuje sociálnu ochranu. Systém sociálnej ochrany je zabezpečený prostredníctvom nástrojov pomoci v hmotnej núdzi (zákon o pomoci v hmotnej núdzi⁴³). V zmysle Ústavy SR každý, kto je v hmotnej núdzi, má právo na takú pomoc, ktorá je nevyhnutná na zabezpečenie základných životných podmienok. Základné životné podmienky na účely predmetného zákona sú jedno teplé jedlo denne, nevyhnutné ošatenie a prístrešie. Súčasný systém pomoci v hmotnej núdzi je koncipovaný na princípe ústavnej garancie zabezpečenia základných životných podmienok každému, kto sa ocitne v stave hmotnej núdze, vrátane ľudí so ZP. Nárok na pomoc v hmotnej núdzi má každá osoba, ktorej príjem nedosahuje štátom určené životné minimum (zákonom o životnom minime⁴⁴) a nemôže si príjem zvýšiť vlastným pričinením. U osôb, ktoré sú invalidné z dôvodu poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 70 % sa upúšťa od požiadavky zvýšenia príjmu vlastnou prácou. Možnosť zabezpečiť alebo zvýšiť si príjem vlastnou prácou sa rovnako neskúma, ak ide o fyzickú osobu, ktorá sa osobne, každodenne a riadne stará o fyzickú osobu s ŤZP odkázanú na opatrovanie v zmysle zákona o peňažných príspevkoch na kompenzáciu¹¹. Za príjem pri posudzovaní hmotnej núdze, zabezpečenia základných životných podmienok a pomoci v hmotnej núdzi sa u invalidných dôchodcov považuje len 75 % zo sumy invalidného dôchodku, čiže príjmom nie je 25 % z invalidného dôchodku. Za príjem pri posudzovaní hmotnej núdze v zmysle zákona o životnom minime⁴⁴ sa nepovažujú peňažné príspevky na kompenzáciu sociálnych dôsledkov ŤZP, okrem peňažného príspevku na opatrovanie.

Invalidným dôchodcom, ktorí sú invalidní z dôvodu poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 70 % a spĺňajú podmienky na poskytnutie dávky v hmotnej

⁴² Zákon č. 140/2015 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony

⁴³ Zákon č. 417/2013 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov

⁴⁴ Zákon č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov

núdzi, sa poskytuje aj ochranný príspevok. Ochranný príspevok patrí aj osobe, ktorá sa osobne, každodenne a riadne stará o fyzickú osobu s ŤZP odkázanú na opatrovanie.

Účasť na politickom a verejnom živote (čl. 29)

31.Poskytnite prosím informácie o opatreniach vykonaných s cieľom umožniť všetkým obyvateľom so zdravotným postihnutím plne si uplatňovať svoje právo hlasovať a kandidovať vo voľbách.

Právne predpisy upravujúce problematiku volieb a referenda na území SR neobmedzujú osoby so ZP pri uplatňovaní ich aktívneho volebného práva alebo pasívneho volebného práva žiadnym spôsobom. Zákon o podmienkach výkonu volebného práva⁴⁵ upravujúci všetky druhy volieb konaných v SR (volebný kódex), účinný od 1. júla 2015, v § 24 rieši podmienky pre vykonávanie volieb pre osoby so ZP. Osobitne sa upravuje pre osoby so ZP možnosť hlasovania v domácnosti, v zdravotníckych zariadeniach alebo v zariadeniach sociálnych služieb prostredníctvom prenosnej volebnej schránky. Pri hlasovaní vo volebnej miestnosti môže byť osobe so ZP podľa jej pokynov nápomocný iný volič.

Zákon ustanovil aj povinnosť starostu obce pri určovaní volebnej miestnosti prihliadať na to, aby do volebnej miestnosti mali čo najľahší prístup aj voliči so ZP. Pre osoby so zrakovým postihnutím zabezpečuje MV SR osobitné zoznamy kandidátov, resp. zvukové nosiče zoznamov kandidátov.

C. Špeciálne povinnosti

Štatistiky a zber údajov (čl. 31)

32.Má štát plány na to, ako inštitucionálne koordinovať výskum zameraný na témy súvisiace so životom osôb so zdravotným postihnutím a ich rodín a zaistiť systematický zber údajov rozčlenených tiež podľa so zdravotného postihnutia vo všetkých sektoroch vrátane vzdelávania, zamestnania, sociálnej ochrany, zdravia, prístupu k spravodlivosti, politickej účasti, násilia, atď.

Koordinačné mechanizmy

V podmienkach SR chýba plán inštitucionálnej koordinácie výskumu zameraného na otázky ZP v zmysle, že by sa z nejakého koordinačného miesta usmerňovali výskumné aktivity jednotlivých vedecko-výskumných inštitúcií za účelom pokrytia stanovených vecných priorít výskumu a racionálneho využívania zdrojov (organizačných, finančných, odborných iných). Na strane druhej, existujú minimálne dva mechanizmy, pomocou ktorých sa postupne začína zvyšovať informovanosť, a tým aj čiastočná previazanosť kľúčových vedecko-výskumných aktérov v tejto oblasti:

- Mechanizmus odpočtovania záväzkov stanovených v NPRŽPOZP Časť 4.17 je venovaná otázkam štatistiky, zhromažďovania údajov a výskumu, so zameraním na vybrané ukazovatele vývoja sociálno-ekonomickej situácie osôb so ZP a ich rodín; na

⁴⁵ Zákon č. 180/2014 Z. z. o podmienkach výkonu volebného práva a o zmene a doplnení niektorých zákonov

zabezpečenie inkluzívneho vzdelávania žiakov/čok a študentov/tok so ZP; na dostupnosť univerzálne dizajnovaných tovarov a služieb a asistenčných technológií; na podporu zamestnávania osôb so ZP na otvorenom trhu práce; či na otázky podpory nezávislého života osôb so ZP. Odpočet plnenia úloh zodpovedných subjektov za túto oblasť NPRŽPOZP zverejňuje Hlavné kontaktné miesto pre vykonávanie Dohovoru na svojom webovom sídle, čím sa podporuje vzájomná informovanosť jednotlivých výskumných aktérov a vytvára sa priestor pre využívanie dostupných zdrojov pre účely sekundárnych analýz, stanovovania trendov vývoja a syntetizujúcich prác.

- Zapojenosť SR do európskej siete ANED⁴⁶. V rámci kontinuálnej činnosti siete sa pravidelne vyhodnocuje vývoj politík zdravotného postihnutia v jednotlivých oblastiach života osôb so ZP (osobitne v oblasti sociálnej ochrany, zamestnanosti a vzdelávania).

V snahe podporiť vzájomné informačné sieťovanie aktérov a fungujúcich zdrojov sa v súčasnosti hľadajú cesty účinnej previazanosti koordinačnej činnosti Hlavného kontaktného miesta v otázkach štatistiky, zberu dát a výskumu a zdrojov národných dát a výsledkov výskumnej činnosti akumulovaných v rámci siete ANED.

Dostupné dáta podľa vybraných kritérií

Dáta dostupné pre účely výskumnej činnosti sú spravidla delené podľa pohlavia a veku osôb so ZP, stupňa ZP, či regiónu. Z hľadiska druhu ZP sú členené len dáta zhromažďované v rezorte školstva, vedy, výskumu a športu, dáta v rezorte zdravotníctva a dáta týkajúce sa príčin invalidizácie osôb so ZP.

Pre účely napĺňania záväzkov NP v časti 4.17 zohráva kľúčovú úlohu ŠÚ SR, ďalej Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, zdravotné poisťovne, ale aj rezortné výskumné inštitúcie a univerzitné pracoviská. Osobitné postavenie má Inštitút pre výskum práce a rodiny⁴⁷ fungujúci v zriaďovateľskej pôsobnosti MPSVR SR. Okrem aplikovaného výskumu zameraného na otázky zamestnávania a sociálnej inklúzie osôb so ZP, plní aj funkciu koordinačného miesta pre európsku sieť ANED.

Štatistika a zber údajov v oblasti sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately sa realizuje prostredníctvom ročných výkazov MPSVR SR. Sledovanie údajov o deťoch so ZP, ako aj deťoch s duševnou poruchou je sledované za príslušný kalendárny rok prostredníctvom „Ročného výkazu V05 MPSVR SR o poskytovaní starostlivosti a výchovy deťom v detskom domove a v detskom domove pre maloletých bez sprievodu“. Štatistické výkazy sú každoročne zverejňované prostredníctvom webového sídla Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny.

Implementácia a sledovanie na národnej úrovni (čl. 33)

33.Uvedzte prosím podmienky, ktoré sa plánujú vytvoriť na zaistenie systematického zapojenia zastupujúcich organizácií osôb so zdravotným postihnutím do nezávislého sledovania dodržiavania Dohovoru a na rozvoj ich odbornej spôsobilosti na túto činnosť.

Financovanie strešných mimovládnych organizácií vyplýva z NPRŽPOZP (opatrenie 4.11.3). Zaviesť mechanizmus systematického financovania strešných mimovládnych organizácií, ktoré vystupujú ako partneri vlády a iných organizácií pri tvorbe relevantných politík patrí medzi kľúčové úlohy na rok 2016. Vzhľadom na náročnosť úlohy bude

⁴⁶ Academic Network of European Disability Experts; <http://www.humanconsultancy.com/project?pid=7>

⁴⁷ Inštitút pre výskum práce a rodiny www.ivpr.gov.sk

vytvorená pracovná skupina zo zástupcov ostatných rezortov ako spolupracujúcich subjektov, zo zástupcu Úradu splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti, ako spoluzodpovedného gestora a zo zástupcov reprezentatívnych organizácií osôb so ZP (členov Výboru pre osoby so zdravotným postihnutím).